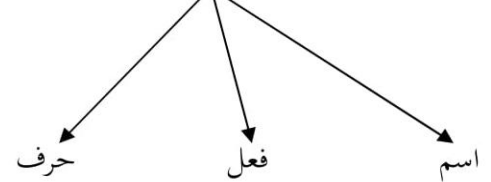

باسمه تعالی

درس اول پایه یازدهم «اسم تفضیل و اسم مکان»

کلمه در زبان عربی به سه نوع تقسیم می شود:

در این درس ما با اسم سر و کار داریم و بایستی به تعریف اسم پردازیم.

اسم: کلمه‌ای است که دلالت بر معنای مستقل می کند و زمان ندارد. مانند: زید، رجل

اسم به دو نوع تقسیم می شود:

(۱) **متصرف:** اسم متصرف آن است که مثنی، جمع و ... می شود.

مانند: مدینة (شهر) ← مدینتان (دو شهر) مدن (شهرها)

(۲) **غیر متصرف:** اسم غیر متصرف آن است که تنها یک حالت دارد.

مانند: "من موصول" که جمع، مثنی، مذکر و مونث نمی شود و تنها یک حالت دارد.

اما اسم متصرف خود دو نوع است:

جامد: اسم جامد آن است که از مصدر گرفته نشده است و مستقیماً به واسطه حروف الفبا ساخته شده است.

مانند: درهم، رجل، زید، مدینة

مشتق: اسم مشتق آن است که از فعل گرفته شده است و ریشه همه اسم‌های مشتق فعل است.

مانند: ناظر (نظر) - بیننده -

مانند: مریض (مرض) - بیمار -

انواع اسم مشتق:

❖ اسم فاعل

❖ اسم مفعول

❖ صفة مشبهة

❖ افعال تفضیل

❖ صفة مبالغة

❖ اسم مکان

❖ اسم زمان

❖ اسم آلة

بعد از آشنائی با انواع اسم مشتق به معرفی افعال (اسم) تفضیل می پردازیم.

(۱) اسم تفضیل

اسم تفضیل: اسم مشتقی است که بر صفت برتر و برترین دلالت دارد.

مانند: یوسف **اکبر** من علی (یوسف **بزرگتر** از علی است).

اسم تفضیل بر وزن **أفعل و فُعلی** است.

❖ أفعل برای مذکر به کار می رود. أحمد **أفضل** من یوسف

❖ فُعلی برای مونث به کار می رود. زینب **فضلی** النساء

نکته: برای بیان برتری میان دو مونث باید از وزن أفعل استفاده کرد. مانند: مریم **أفضل** من زینب

برای ساختن اسم تفضیل باید به نکات زیر توجه کنیم:

- ثلاثی باشد؛ یعنی از رباعی ساخته نمی‌شود. مانند: زاحم (زیرا رباعی است و نمیتوان افعال تفضیل از آن ساخت).
- متصرف باشد و غیر متصرف نباشد؛ یعنی قابلیت تغییر داشته باشد و تنها یک حالت نداشته باشد. مانند: نعم (زیرا جامد است و نمیتوان افعال تفضیل از آن ساخت).
- معلوم باشد؛ یعنی مجهول نباشد. مانند: حُمد (زیرا مجهول است و نمیتوان افعال تفضیل از آن ساخت).
- تام بشد؛ یعنی از افعال ناقصه نباشد. مانند: کان (زیرا ناقصه است و نمیتوان افعال تفضیل از آن ساخت).
- قابلیت برتری داشته باشد. مانند: مات (زیرا قابلیت برتری دادن نیست).
- بر رنگ، عیب و زیور دلالت نکند. مانند: خضر (زیرا رنگ است و نمی توان افعال تفضیل از آن ساخت).

"نکاتی پیرامون اسم تفضیل"

اسم تفضیل حالت‌های زیر را دارد:

- ✓ اسم تفضیل اگر بدون «ال» و مضاف الیه باشد، همیشه مفرد مذکر است. در این حالت با "من" لفظی یا تقدیری (یعنی در نیت) همراه می‌شود. مانند: الأسدُ اقوی من الرجلِ (شیر از مرد قویتر است).
- ✓ اسم تفضیل اگر به اسم نکره اضافه شود، همیشه مفرد مذکر است. اما مضاف الیه باید با موصوف مطابق کند. مانند: زیدُ أطمع رجلٍ (زید طمعکارترین انسان است). مریمُ أجمل ناسٍ (مریم زیباترین مردم است).

نکته: این نوع از اسم تفضیل نباید با "من" همراه شود.

✓ اسم تفضیل اگر «ال» داشته باشد، باید با موصوف خود مطابقت کند. جایز است که به صورت مفرد، جمع، مذکر و مؤنث بیاید. مانند: الرجلان الأفاضل، الرجل الأفضل، الإمارة الفضلی، الإماراتان الفضلیان.

نکته: این نوع از اسم تفضیل نباید با "من" همراه شود.

✓ اسم تفضیل اگر به معرفه اضافه شود، مفرد و مذکر بودن و عدم آن‌ها در این نوع اسم تفضیل جایز است. مانند: زید افضل الناس، الزیدان أفضل الناس، الزیدان أفضلا الناس.

نکته: این نوع از اسم تفضیل نباید با "من" همراه شود.

(۲) اسم مکان

اسم مکان: اسمی مشتق است که بر مکان و محل وقوع فعل دلالت می‌کند.

ساخت اسم مکان:

- ۱- اگر ثلاثی مجرد باشد بر وزن مَفْعِل و مَفْعَل و مَفْعَلَة ساخته می‌شود. مانند: مَسْجِد، مَطْبَخ، مَكْتَبَة
- ۲- اگر ثلاثی مزید باشد بر وزن اسم مفعول آن ساخته می‌شود. مانند: مُجْتَمَع